

3. Вестготская Правда (фрагменты) [Электронный ресурс] / [пер. И. И. Варьяш]// Мысль. – 1999. – Режим доступа: http://www.vostlit.info/Texts/Dokumenty/Spain/VII/Westgot_recht/text1.htm.

4. Криницына Е. С. Представления о судье и правосудии в Толедском королевстве VII века / Елена Сергеевна Криницына. [Текст] — Москва, 2011. — 315 с.

5. Уколова В.И. Античное наследие и культура раннего Средневековья / Виктория Ивановна Уколова. [Текст] — Москва, 1989. — С. 196 – 276.

6. Харитонов Л.А. «Исидор Севильский». Историко-философская драма / Леонид Александрович Харитонов. [Текст] — М.: Евразия, 2006. — 112 с.

Маник С.Е.

(наук. кер. – ст. викл. Штепа О.О.)

*студент V курсу фізико-математичного факультету
Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка*

ОСНОВНІ ЕТАПИ КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ В УКРАЇНІ

Початок сучасного конституційного процесу в Україні пов'язується з прийняттям Декларації про державний суверенітет України від 16 липня 1990 року, де утверджувалося здійснення українським народом його невід'ємного права на самовизначення та проголошувалися нові принципи організації публічної влади та правового статусу людини і громадянина. У цьому процесі можна виділити три основні етапи.

Перший етап сучасного конституційного процесу в Україні охоплює період від 16 липня 1990 року до 26 жовтня 1993 року. На першому етапі розпочалася робота з підготування проекту нової Конституції України. Хронологічно вона здійснювалася таким чином:

- 24 жовтня 1990 року Верховна Рада Української РСР утворила Конституційну комісію (Комісію з розроблення нової Конституції Української РСР) у складі 59-ти осіб під головуванням тодішнього Голови Верховної Ради Української РСР Л. Кравчука;
- комісія розробила Концепцію нової Конституції України, де було сформульовано загальнометодологічні принципи майбутньої Конституції України. Цю Концепцію ухвалила Верховна Рада Української РСР 19 червня 1991 року;
- на основі Концепції комісія підготувала проект нової Конституції України останній варіант якого датується 26 жовтня 1993 року [1, с.55-57].

Паралельно з цим до чинної на той час Конституції Української РСР 1978 року вносилися зміни і доповнення з метою привести її у відповідність із положеннями Декларації про державний суверенітет України від

Матеріали VIII Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції

16 липня 1990 року та Акта проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 року. Через загострення політичної ситуації, що відобразилося у протистоянні різних гілок влади, після 26 жовтня 1993 року конституційний процес було фактично перервано.

Другий етап почався після завершення дострокових парламентських і президентських виборів та охопив період від 10 листопада 1994 року до 8 червня 1995 року. Цей етап характеризувався відновленням конституційного процесу. Так, 10 листопада Верховна Рада України затвердила склад комісії з розробки нової Конституції України (Конституційної комісії), до якої увійшли представники всіх гілок влади, відомі вчені та громадські діячі, співголови Комісії - Президент України Л.Д. Кучма, Голова Верховної Ради України О. О. Мороз, секретар комісії та 38 членів (15 народних депутатів України, 15 осіб, призначених Президентом України, Голова Конституційного Суду України, по два представники від Верховного Суду України, від Вищого арбітражного суду України та від Генеральної прокуратури України, один представник від Автономної Республіки Крим).

Одночасно з розробленням проекту Конституції України на другому етапі необхідно було вирішити питання про встановлення (до прийняття Конституції України) тимчасового конституційного правопорядку. Це було зумовлено тим, що до Конституції Української РСР 1978 року в різний час вносилося багато неузгоджених між собою змін та доповнень, внаслідок чого вона перетворилася на внутрішньо суперечливий документ. Відтак виник стан конституційної невизначеності, коли різні статті Конституції України по-різному визначали принципів положення щодо організації влади в Україні (наприклад, ст. 2 закріплювала радянську модель організації влади, а ст. 93 - організацію влади на засадах принципу поділу влади) [2, с. 78].

Третій етап охопив період від 8 червня 1995 року (підписання Конституційного договору між Верховною Радою України та Президентом України «Про основні засади організації та функціонування державної влади і місцевого самоврядування в Україні на період до прийняття нової Конституції України») до 28 червня 1996 року (прийняття Конституції України Верховною Радою України). В юридичній літературі звертається увага на те, що на останньому етапі конституційний процес в Україні характеризується суттєвими особливостями, які відносно рідко трапляються в конституційній практиці. До них належать:

- створення Конституційною комісією України на своєму засіданні 24 листопада 1995 року Робочої групи з підготування проекту нової Конституції України з числа членів Конституційної комісії;
- схвалення проекту Конституції, представленого Робочою групою і передавання його разом із зауваженнями і пропозиціями членів Конституційної комісії на розгляд до Верховної Ради України;
- представлення проекту Конституції України на спеціальному засіданні Верховної Ради України 20 березня 1996 року;

ПРАВОВАХИСНИЙ РУХ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

- створення Верховною Радою України 5 травня 1996 року Тимчасової спеціальної комісії з доопрацювання проекту Конституції України;
- колективне (на пленарному засіданні Верховної Ради України, яке тривало майже добу) обговорення більшості статей проекту Конституції України і прийняття нової Конституції України переважною, кваліфікованою більшістю голосів. Голосування було проведено 28 червня 1996 року о 9 годині 33 хвилини;
- завершальне редагування тексту Конституції Апаратом Верховної Ради України та урочисте підписання тексту Конституції Президентом України і Головою Верховної Ради України 12 липня 1996 року;
- офіційне оприлюднення Конституції України 14 липня 1996 року.

Аналізуючи процедуру прийняття Конституції України 1996 р., не можна не зазначити, що вона відбулася з певними порушеннями вимог конституційної доктрини, а саме - була прийнята парламентом без затвердження на всенародному референдумі. Таким чином установча влада народу була реалізована органом державної влади без відповідного уповноваження народом (Верховну Раду України не було трансформовано в установчі збори, вона зберігала статус парламенту).

Четвертий (новітній) етап сучасного конституційного процесу в Україні розпочався після прийняття Конституції України 28 червня 1996 року і триває дотепер.

Для подолання гострої кризи 8 грудня 2004 року Верховна Рада ухвалила Закон України «Про внесення змін до Конституції України» та (в пакеті до нього) про внесення змін до закону про вибори Президента (останні дозволили провести переголосування 2-го туру виборів Президента). Того ж дня Президент України Леонід Кучма підписав ці документи [3,с.67].

Закон на основі проекту Симоненка-Медведчука про зміни до Конституції (про політичну реформу) передбачав перехід від президентсько-парламентської до парламентсько-президентської форми правління, формування уряду коаліцією депутатських фракцій, подовження терміну повноважень Верховної Ради до 5-ти років. Згідно з прикінцевими та перехідними положеннями закону, він мав набути чинності з 1 вересня 2005 року у тому випадку, якби на той час були ухвалені зміни до Конституції стосовно реформування системи місцевого самоврядування (законопроект 3207-1). Позаяк до 1 січня 2006 року ці зміни не були ухвалені, то (згідно з прикінцевими та перехідними положеннями) закон набув чинності самостійно з 1 січня 2006 року.

1 жовтня 2010 року Конституційний Суд України визнав, що Закон «Про внесення змін до Конституції України» від 8 грудня 2004 року № 2222-IV не відповідає Конституції України у зв'язку з порушенням процедури його розгляду та прийняття. Згідно з рішенням Конституційного Суду, відповідний закон № 2222 втрачає чинність з дня ухвалення цього рішення. Конституційний Суд України поновив чинність Конституції

Матеріали VIII Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції

1996 року та звернувся до органів державної влади з вимогою невідкладно привести українське законодавство у відповідність до Основного Закону в редакції від 28 червня 1996 року.

1 лютого 2011 року Верховна Рада України прийняла Закон України «Про внесення змін до Конституції України щодо проведення чергових виборів народних депутатів України, Президента України, депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів», який попередньо схвалений Верховною Радою України 19 листопада 2010 року, а набув чинності 4 лютого 2011 року.

Від початку 2014 року, на фоні безпрецедентної кризи владної вертикалі, в політичному просторі України активізувалися пропозиції «повернутися до Конституції 2004 року». Під цим мається на увазі обрання парламенту за пропорційною системою та позбавлення скомпроментованого насиллям Президента Януковича значної частини сильних повноважень.

Основним аргументом такого кроку називається сумнівний з юридичної точки зору шлях скасування конституційної реформи (2010), а також бажання відійти від авторитарних методів правління Януковича. Противники повернення висловлюють такі аргументи:

- документ зразка десятирічної давності (реформа 2004 року) недостатньо добре прописаний;
- євроінтеграційні закони суперечитимуть цій версії Конституції;
- зміна тексту Конституції не вирішить гострих проблем всього суспільства;
- боротьба з однією людиною перетворюється на боротьбу з авторитетом Основного Закону;
- важко обрати повністю легітимний шлях повернення до старої редакції Конституції.

29 січня 2014 року Валерій Писаренко (Партія регіонів) зареєстрував проект Постанови ВРУ про утворення Тимчасової спеціальної комісії із питань підготовки та узгодження законопроекту про внесення змін до Конституції України на чолі з народним депутатом Русланом Князевичем («Батьківщина»).

21 лютого 2014 року Верховна Рада на революційній хвилі конституційною більшістю в 386 голосів прийняла за основу та в цілому без рішення профільного Комітету проект Закону про відновлення дії окремих положень Конституції України (№ 4163). Це означає, що Верховна Рада повернула в дію Конституцію 2004 року.

Законом, зокрема, передбачено, що Верховна Рада України може формувати коаліцію депутатських фракцій, яка формуватимуться як фракціями, так і окремими народними депутатами. Повноваження Верховної Ради України нинішнього скликання триватимуть до жовтня 2017 року.

Ці зміни були внесені на підставі окремої угоди між політиками в обхід розділу XIII Основного Закону.

Таким чином, сучасний конституційний стан характеризується пріоритетом політики над правом. Лише за умов домінанти права над політикою можемо сподіватися, що Конституція з політико-ідеологічного документа перетвориться на правовий. Цього вчить український досвід і світова практика конституціоналізму. Саме за таких обставин сучасна українська Конституція стане Основним Законом як для громадян, так і для влади.

Література:

1. Захарченко П. Історія держави і права України /П.Захарченко. – К., 2004. –293 с.
2. Тацій В.Я. Історія держави і права України. У 2-х част. / За ред. В.Я. Тація, А.Й. Рогожина, В.Д. Гончаренка. – К., 2003.—358 с.
3. Музиченко П.П. Історія держави і права України/ П.П Музиченко. – К., 2007.— 485 с.
4. Про ліквідацію Конституційної Асамблеї: Указ Президента України № 901/2014 від 1 грудня 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/18494.html>.

Бондаренко О.С.

(наук. кер. – ст. викл. Штепа О.О.)

*студент V курсу фізико-математичного факультету
Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка*

ПРОБЛЕМА КОНСТИТУЦІЙНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ НОВИХ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ВИКЛИКІВ

На третьому десятилітті новітньої історії Української держави розпочато новий етап перманентного процесу конституційної реформи. Його результатом має стати оновлена Конституція України

Ініціювання на найвищому державному рівні підготовки змін до Конституції викликало різну реакцію з боку політиків, експертів, ЗМІ. При цьому в багатьох оприлюднених думках відчувається сприйняття підготовки змін до Конституції як чогось надзвичайного та ризикованого. Українське суспільство з приводу необхідності внесення зазначених змін розділилося на дві основні частини.

Як свідчить неодноразово проведене соціологічне опитування, відносна більшість громадян (45,6%) не вважає за потрібне змінювати чинну Конституцію, майже третина (31,1%) дотримується протилежної думки, близько чверті (23,3%) опитаних не змогли визначитися [3, с.43].